

Trudi leerde op haar vijftigste
alsnog goed lezen en schrijven

'ER GING EEN WERELD VOOR ME OPEN!'

Door omstandigheden leerde Trudi (59) pas op haar vijftigste goed lezen en schrijven. Dat was een enorme verrijking en gaf haar zelfvertrouwen een flinke boost. Als taalambassadeur van stichting ABC stimuleert ze nu andere laaggeletterden om haar voorbeeld te volgen. "Laaggeletterdheid heeft niks met je intelligentie te maken. Stap over je schaamte heen!"

Tekst: **Miranda Birney**

Fotografie: **Jaap Lotstra**

Als negen maanden oude baby werd ik opgenomen in het ziekenhuis in Amsterdam. Mijn ene oog bleek blind te zijn, het andere zwaar ontstoken. Ik heb daar een flinke tijd gelegen, maar mijn ouders kwamen niet op bezoek. Ze hadden geen auto en woonden in een dorp tachtig kilometer verderop, waar ze een bloemenzaak hadden en nog meer kleine kinderen. Zo miste ik de normale gezinsgeluiden om me heen, die juist zo belangrijk zijn voor de taalontwikkeling van een kind. Toen ik acht jaar was, verdronk mijn twee jaar jongere broertje en die gebeurtenis heeft heel veel impact gehad op ons gezin. Mijn moeder was enorm van slag en volgens mij is ze toen een poosje ergens opgenomen geweest. In elk geval werden wij, de andere vier kinderen, toen een tijd ondergebracht bij verschillende gezinnen. Ik kwam bij een kinderloos echtpaar te wonen, waar ik niet werd voorgelezen en ook niet werd geholpen bij mijn schoolwerk. Zo miste ik opnieuw een stukje taalontwikkeling en liep ik al op jonge leeftijd een leerachterstand op.

In die tijd zat je nog met veertig of vijftig kinderen in een klas en waarschijnlijk dachten de leraren dat ik gewoon niet zo slim was. Ik las heel langzaam en van grammatica begreep ik niets. Elke vrijdagmiddag kregen we dictee en vaak kreeg ik het terug met een groot rood ►

kruis erdoorheen. Soms werd het zelfs voor mijn ogen verscheurd. Dat vond ik vreselijk en mijn angst om te schrijven werd daardoor alleen maar groter. Daarna hadden we altijd handenarbeid, waar ik juist in uitblonk, en zo ging ik toch altijd met een goed gevoel het weekend in. Maar er is nooit een leerkracht geweest die tegen mijn ouders heeft gezegd: 'Trudi kan niet goed lezen en schrijven. Wat gaan we daaraan doen?'

Na de lagere school kwam ik op de huishoudschool terecht en een leraar daar gaf mij een keer een jeugdboek. "Dit moet je echt eens lezen", zei ze. Misschien had ze in de gaten dat ik moeite had met lezen en wilde ze me op die manier stimuleren. Ik heb er nooit met haar over durven praten, want ik schaamde me enorm. Iedereen van mijn leeftijd kon immers goed lezen!

BRIEFJES

Toen ik van school kwam, ben ik werk gaan doen waarbij lezen en schrijven niet zo belangrijk waren, zoals in de bloembollen. In die tijd leerde ik ook mijn man Willem kennen. Hij had natuurlijk al snel in de gaten dat ik laaggeletterd was, want ik vroeg heel vaak aan hem hoe je iets schreef. Maar hij maakte er geen punt van en nadat we getrouwd waren, deed hij thuis al het papierwerk en hielp hij me waar hij kon. Ik wilde graag mijn rijbewijs halen en deed uiteindelijk examen via een individueel theorie-examen dat mondeling werd afgenomen.

Op een dag vroeg mijn vader me of ik de bloemenzaak wilde overnemen. Mijn liefde voor bloemen is heel groot en ik ben heel creatief, dus de praktijk was voor mij geen enkel probleem. Maar ik was niet in het bezit

van de vereiste papieren en daar ben ik toen keihard voor gaan leren. Overal in ons huis hingen briefjes met daarop lastige woorden en Latijnse bloemennamen: boven het aanrecht, in de badkamer, naast de kapstok, langs de spiegel, op de deur... Steeds wanneer ik er langs liep, las ik ze, en zo was ik de hele dag door aan het leren. Ik haalde mijn vakdiploma bloemschikken en -binden in één keer, maar daarna moest ik mijn middenstandsdiploma nog halen en dat was wel een ding, hoor. Nog afgezien van het feit dat ik laaggeletterd was, was ik al volwassen en dan leer je veel langzamer dan een kind. Maar ik heb het gehaald!

Het lukte me goed om de bloemenzaak te runnen. Niemand wist dat ik laaggeletterd was, want ik had allerlei trucjes ontwikkeld om dat te verbergen. Als een klant een kaartje aan een boeket wilde, zei ik: "Schrijft u het zelf maar even, dat is veel persoonlijker!" Als ik een bestelling moest opnemen, schreef ik alles op mijn eigen manier op, vol taalfouten. Als Willem 's avonds thuiskwam, hielp hij me om het goed op te schrijven voor de leveranciers. Ook zei ik weleens tegen mensen: "Ach, lees jij het even voor. Ik ben mijn bril vergeten." Zaken zoals het afsluiten van een hypotheek of een verzekering liet ik allemaal aan Willem over. Maar ik ben van nature wel heel assertief, dus ik stelde altijd heel veel vragen, zoals: "Kunt u me uitleggen wat hier nou precies mee wordt bedoeld?" Dan werd samengevat wat er stond en had ik ondertussen nog tijd om erover na te denken. Nooit heeft iemand tegen me gezegd: 'Dat kunt u toch zelf lezen?'

ONMAGT

Ik redde me dus prima, maar mijn laaggeletterdheid beperkte me wel. Ik was bijvoorbeeld erg bang om met de trein te reizen, omdat ik geen wijs kon worden uit de stationsborden. Stel je voor dat ik in een verkeerde trein zat en dan niet meer kon uitstappen! Ik pakte liever de auto of de fiets. Maar al had ik mijn rijbewijs, bepaalde verkeersborden kon ik niet snel lezen, dus moest ik heel goed opletten op de weg. Bij televisieprogramma's of films kon ik de ondertiteling niet lezen. Ook dat ging te snel. Omdat ik de gebruiksaanwijzingen op allerlei verpakkingen niet goed kon lezen, kocht ik nooit iets wat ik niet kende. Prijskaartjes lezen in kledingzaken lukte wel, maar folders met aanbiedingen las ik niet. Wel bestudeerde ik de plaatjes. Die zijn heel belangrijk voor laaggeletterde mensen. Als ik iets per se wilde, schakelde ik Willem in. En ik

'TOEN ZE VROEGEN OF IK DE VERGADERING WILDE NOTULEREN, KREEG IK HET INEENS HEEL WARM...'

schrijven. Ik moest wel! Ze waren erg verbaasd, maar ik heb meteen beloofd dat ik er iets aan ging doen. Ik liep op dat moment al drie maanden met een krantenbericht in mijn tas met het 0800-nummer van stichting Lezen & Schrijven. Maar ik vond het doodeng om dat nummer te bellen. Wie zou ik aan de telefoon krijgen, waar werden de lessen gegeven en hoe moest ik daar komen? Het voorval op mijn werk was voor mij het laatste zetje. Nadat ik de stichting had gebeld, heb ik een tijdje zitten huilen.

TERUG NAAR SCHOOL

Een paar dagen later kwam er een medewerkster van het ROC bij mij thuis om te kijken of ik in aanmerking kwam voor de cursus NT1, Nederlandse Taal 1. Ik moest een stukje tekst schrijven en voldeed aan de voorwaarden. Dat zag ze, omdat ik de werkwoorden in z'n geheel opschreef en niet verboog. Ik schreef bijvoorbeeld: *Hij lopen naar de winkel*. Ook maakte ik veel spelfouten, want een *f* en een *v* klonken voor mij hetzelfde, net als de *ei* en de *ij*.

Vanaf toen kreeg ik elke week les aan het ROC, waar de lesstof werd aangeboden op mijn eigen niveau. Ook werd er aandacht besteed aan computervaardigheden. Ik vond het zo leuk! De gedrevenheid van de docenten werkte heel motiverend en elke keer ging ik met een blij gevoel naar huis. Voor het eerst ontmoette ik ook andere laaggeletterden en dat gaf zo veel herkenning. Jong, oud, man, vrouw, autochtoon, allochtoon - we zaten in hetzelfde schuitje en voelden ons goed bij elkaar.

Tijdens het volgen van die lees- en schrijfcursus werd mijn wereld steeds groter. Al snel durfde ik met de trein te reizen en had ik minder moeite met het lezen in winkels. Elke dag las ik iets wat mijn kennis verruimde, zoals een stukje in de krant of een gebruiksaanwijzing. Ik probeerde nieuwe receptjes uit en zocht dingen op internet op. Het was een enorme verandering en vooral zo'n verrijking! Het gaf me ook meer zelfvertrouwen. Ik was zo leergierig dat ik besloot om er een tweede ►

heb het geluk dat ik een fotografisch geheugen heb. Als ik ergens al eens was geweest, herkende ik de weg en ook in de supermarkt kon ik daarom alles makkelijk vinden. Behalve als ze een verpakking of de inrichting van de winkel veranderden... Dat was voor mij een regelrechte ramp. Dan moest ik alles weer opnieuw uitvinden, wat veel tijd en energie kostte. Op zulke momenten voelde ik zo veel schaamte en onmacht. Soms was ik weleens jaloers op mensen die wel konden lezen en schrijven.

LAATSTE ZETJE

Op mijn vijftigste stopte ik als bloemist. Het werk werd me te zwaar en ik wilde eens wat anders. Het leek me leuk om in de ouderenzorg te werken, maar ik had nog nooit eerder ergens gesolliciteerd. Ik vond een leuke vacature en degene bij wie ik op gesprek kwam, vroeg: "Bent u zenuwachtig?" Ik zei: "Nee hoor, het lijkt me heel leuk werk en al heb ik hier geen opleiding voor gevolgd, ik heb wel veel ervaring en affiniteit met ouderen door de bloemenwinkel." Diezelfde middag hoorde ik dat ik was aangenomen! Ze vonden me heel onbevangen en dat sprak ze enorm aan.

Op de eerste vergadering werd er gevraagd: "Trudi, wilt jij vandaag notuleren?" Je wilt niet weten hoe ik me toen voelde... Dat kon ik natuurlijk niet! Ik kreeg het warm en wist eerst niet waar ik moest kijken. Toen vertelde ik eerlijk dat ik enorme moeite had met lezen en

LAAG-GELETERDHEID IN CIJFERS

In Nederland zijn 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. Zij hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak vinden ze omgaan met de computer ook lastig. Allemaal vaardigheden die nodig zijn om goed mee te kunnen doen in de maatschappij. Ongeveer 43% van de laaggeletterden tussen 16 en 65 jaar is werkloos of inactief op de arbeidsmarkt. Laaggeletterdheid kost de Nederlandse samenleving naar schatting jaarlijks 556 miljoen euro. Laaggeletterden zijn vaker arm en ziek dan geletterden en minder zelfredzaam en sociaal actief.

jaar aan vast te plakken. Uiteindelijk heb ik drie jaar geleerd en toen zeiden ze: “Je bent klaar en als je het goed bijhoudt, ontwikkel je jezelf steeds verder.”

MINDER AFHANKELIJK

Ik kan nog steeds niet zo snel lezen als de meeste andere mensen. Dat tempo haal ik nooit meer in. Maar ik blijf mezelf trainen. Ik werk nu op de gesloten afdeling voor ouderen met dementie en om mijn kennis bij te houden, volg ik een cursus en lees ik boeken. Als ik een e-mail stuur, typ ik eerst de tekst en zet ik pas daarna de spellingscontrole aan. Daar leer ik van. Op ansichtkaarten schreef ik vroeger alleen: *gr, Trudi*. Nu schrijf ik uitgebreid over het mooie weer en de leuke musea.

Ik ben nu minder afhankelijk van Willem en in het begin was ik bang dat ons contact daardoor zou veranderen. Maar al vraag ik hem nu minder vaak om hulp, onze liefde is hetzelfde gebleven. Ik heb enorm geboft dat hij me altijd heeft gesteund en zich nooit heeft geërgerd aan al die briefjes in huis. De meeste mensen in mijn kennissenkring hebben geen flauw idee wat het allemaal heeft betekend voor mij. Ze onderschatten de problemen die ik heb ondervonden en soms voel ik me daardoor miskend. Maar er zijn ook veel mensen die positief reageren: “Ik heb nooit geweten dat je laaggeletterd was! Wat knap van je dat je dit hebt bereikt!” Door hen voel ik me gewaardeerd en begrepen.

LINGO

Nadat ik mijn eerste ABC-certificaat had gehaald, werd ik gevraagd om taalambassadeur te worden voor ABC, een stichting van en voor laaggeletterden. Ik volgde een speciale training, waar ik leerde om voor de camera te staan, geïnterviewd te worden en in het openbaar te spreken. Nu geef ik door het hele land lezingen, om meer bekendheid te geven aan laaggeletterdheid en om andere laaggeletterden te motiveren om

ook die moeilijke stap naar school te zetten. Ik zit ook in het testpanel van stichting ABC. We testen bijvoorbeeld foldermateriaal en brieven voor bedrijven en organisaties, en patiëntenroutings in ziekenhuizen, zodat je daar als laaggeletterde niet verdwaalt.

Door mijn werk als taalambassadeur heb ik ook heel veel interessante mensen ontmoet en leuke dingen meegemaakt. Ik zat in het programma van Jeroen Pauw met prinses Laurentien, die de stichting Lezen & Schrijven heeft opgericht. Ik heb meegedaan aan Lingo en samen met Tweede Kamerlid Michel Rog vijfduizend euro gewonnen voor de stichting. In het kader van het UNESCO-initiatief Het Festival van het Leren werd ik gekozen als Topper 2013. Toen ik dat hoorde, ging er zo'n stoot adrenaline door mijn lijf! Iedereen wilde me interviewen en fotograferen. Natuurlijk ben ik hartstikke trots op wat ik allemaal heb bereikt!

Inmiddels ben ik ook bestuurslid van stichting ABC en zo vertegenwoordig ik alle taalambassadeurs in Nederland. Uit onderzoek is gebleken dat laaggeletterden vaker in een isolement zitten. Vaak hebben ze geen of slechtbetaald werk en wonen ze daardoor in achterstandswijken, waardoor ze zich minderwaardig voelen en vaker ziek zijn. Dat is zo jammer. Daarom zeg ik altijd tegen andere laaggeletterden: “Ga vooral leren lezen en schrijven. Het is zo'n verrijking van je leven en zo fijn om jezelf te kunnen redden in deze samenleving met de voortschrijdende digitalisering. Laaggeletterdheid heeft niks met je intelligentie te maken. Dat heb ik aangetoond, omdat ik het op latere leeftijd allemaal heb ingehaald. Stap over je schaamte heen! Uit eigen ervaring weet ik hoe hoog die drempel is, maar mijn leergierigheid heeft het uiteindelijk gewonnen van mijn angst. Als ik het kan, kunnen jullie het ook!” ■

De website van stichting ABC vind je hier:
www.a-b-c.nu

STICHTING LEZEN & SCHRIJVEN

Ken je ook iemand die beter wil leren lezen, schrijven en/of rekenen? Er zijn verschillende mogelijkheden, vaak gratis en in de buurt. Je kunt oefenen in een groepsles, met een computer en/of met een vrijwilliger. Bel gratis naar 0800-0234444 en vraag om een cursus. Of ga naar www.taalvoorhetleven.nl en klik op *Ik wil leren!* om je aan te melden of meer informatie te vragen.

THUIS OEFENEN OP DE COMPUTER

De website www.evaenik.nl is speciaal voor vrouwen. Het is bijvoorbeeld lastig om werk te vinden als je niet goed kunt lezen en schrijven. Op de website kun je daarmee oefenen. Zo wordt het gemakkelijker om je doel te bereiken. Je kunt er bijvoorbeeld leren hoe je een sollicitatiebrief schrijft of een cv maakt. Ook kun je je aanmelden om met andere vrouwen samen te leren.

MEER WETEN?

Stichting Lezen & Schrijven organiseert taalscholing. Met het programma *Taal voor het Leven* leren jaarlijks ruim 15.000 mensen beter lezen, schrijven en rekenen. 70% van de deelnemers ontwikkelt binnen een halfjaar een betere taalvaardigheid, 50-65% krijgt een betere plek in de samenleving en 39-53% voelt zich gezonder. Meer info: www.lezenenschrijven.nl.